

Vlaams
Parlement

ingediend op **556** (2020-2021) – Nr. 1
24 november 2020 (2020-2021)

Voorstel van resolutie

van Bruno Tobback, Ludwig Vandenhove en Annick Lambrecht

over extra voorwaarden
voor de ratificatie van het handelsakkoord
tussen de EU en Mercosur

TOELICHTING

Op 28 juni 2019 bereikte de EU na jarenlange onderhandelingen een politiek akkoord met de Mercosur-landen (Brazilië, Argentinië, Paraguay, Uruguay) over het handelsgedeelte van het associatieverdrag tussen beide handelsblokken. Het akkoord zou moeten leiden tot de grootste vrijhandelszone ter wereld.

Het politieke lot van het akkoord is momenteel echter erg onzeker. In het bijzonder staat de politieke positie van de Braziliaanse president Jair Bolsonaro onder grote druk in eigen land, vooral door van zijn gebrekkige aanpak van de COVID-19-crisis. Ook in Europa roept zijn beleid in het algemeen heel wat onbegrip en zelfs weerzin op. In Argentinië leidt de slechte economische toestand dan weer tot een weinig stabiel politiek klimaat, wat ook voor de ratificatie van het Mercosur-akkoord gevolgen zou kunnen hebben.

De potentiële impact van het akkoord op het economische herstel na COVID-19 is onduidelijk. Het recent gepubliceerde sustainability impact assessment van de Europese Commissie wijst op het belang van flankerende maatregelen in de Mercosur-landen, zoals de uitbreiding van het sociale vangnet en herscholingsprogramma's om de negatieve effecten op werknemers in bepaalde sectoren op te vangen. Nu de overheidsfinanciën door de huidige crisis onder extreme druk komen te staan, wordt het echter des te moeilijker voor de partnerlanden om dat soort maatregelen te treffen.

Sinds de herlancering van de onderhandelingen in 2016 is er in Europa veel kritiek gekomen wegens de mogelijke effecten die een akkoord zou teweegbrengen. Europa maakt zich vooral grote zorgen over de klimaatopwarming en het milieu, de gevolgen daarvan voor de Europese landbouwsector, de ontoereikende arbeidsbescherming in Brazilië en de mensenrechten.

Voor de landbouw viseert het akkoord twee gevoelige sectoren in de EU, namelijk die van de suiker en het rundvlees. Er is daarbij een groot contrast tussen de grootschalige, industriële agrosector in Brazilië en de kleinere landbouwbedrijven in de EU, die bovendien rekening moeten houden met hogere voedselstandaarden en hogere standaarden op het vlak van dierenwelzijn. Omgekeerd zijn de melkproducenten in Argentinië en Uruguay vaak kleine familiebedrijven, geleid door vrouwen. Zonder flankerende, gendersensitieve maatregelen zijn die bedrijven erg kwetsbaar voor de liberalisering in het akkoord.

Ook bij het massale gebruik van pesticiden in de Mercosur-landen rijst een probleem. Bestrijdingsmiddelen die in de EU – terecht – verboden zijn, worden in die landen volop en legaal gebruikt. Brazilië is 's werelds grootste verbruiker van pesticiden en laat het gebruik toe van producten die zowel in de EU als in de VS nu al verboden zijn. Alle Mercosur-landen laten ook het gebruik toe van glyfosaat, een herbicide waarvoor de EU al een verbod heeft aangekondigd. De huidige bewoordingen in het akkoord over de toepassing van het voorzorgsprincipe laten de EU niet toe om op die basis alleen landbouwproducten van de Europese markt te weren. Het akkoord in zijn huidige vorm dreigt daarmee de hele Europese landbouwsector bloot te stellen aan oneerlijke concurrentie.

Het landbouwdeel van het akkoord is ook nauw verbonden met de belangrijke klimaat- en milieuproblematiek. Veeteelt en sojaproductie zijn immers de grootste oorzaak van legale én illegale ontbossing in het Amazonewoud.

Met een oppervlakte van ongeveer 7 miljoen vierkante kilometer is het Amazone-woud het grootste bestaande regenwoud. Het is dan ook van onschatbare waarde voor de planeet: niet alleen is het een ongelooflijk rijk en biodivers gebied, met

tienduizenden soorten planten, bomen en dieren, maar door zijn enorme capaciteit als koolstofreservoir (carbon sink) en producent van zuurstof speelt het ook een belangrijke rol voor het klimaat.

Onder het bewind van de huidige Braziliaanse president werd de bescherming van de Amazone echter systematisch afgebouwd, zowel op het vlak van regelgeving als van handhaving. Juni 2020 toonde opnieuw recordcijfers voor de ontbossing in de Amazone. Sinds april 2019 nam de ontbossing elke maand opnieuw toe. Studies wijzen erop dat het Amazonewoud bij dit tempo al in het komende decennium kan veranderen van een koolstofreservoir in een CO₂-uitstoter.

De ontbossing van het Amazonewoud heeft daarnaast ook voor de inheemse bevolking dramatische gevolgen. De mensenrechtenschendingen, landroof en gewelddadige intimidatie ten aanzien van die bevolking, die zich al in een precare situatie bevindt, zijn schering en inslag en verdienen een krachtig antwoord.

Ook op het vlak van fundamentele arbeidsrechten zijn er grote problemen. De Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) heeft Brazilië de afgelopen twee jaar op de lijst geplaatst van landen met de ernstigste schendingen van de internationale arbeidsnormen ter wereld. Tussen 2015 en 2018 verscheen ook Paraguay herhaaldelijk in de rapporten van de IAO over schendingen van arbeidsrechten, vooral vanwege de wijdverspreide kinderarbeid. Tot dusver heeft Brazilië de fundamentele arbeidsnorm 87 van de IAO over de bescherming van de vrijheid van vereniging niet geratificeerd. Bovendien heeft de Braziliaanse regering de afgelopen jaren de ruimte voor vakbondswerk enorm beperkt, wat duidelijk in tegenspraak is met de bepalingen en verbintenissen van het hoofdstuk over duurzaamheid. Het verbod op slaven- en kinderarbeid (IAO-fundamentele arbeidsnormen nr. 29, 105 en 182) werd ook versoepeld.

Dit voorstel van resolutie beoogt tegemoet te komen aan de grote bezorgdheden die leven over dat verdrag. Milieuorganisaties hebben allang hun bezorgdheid geuit en hebben betoogd dat de vrijhandelsovereenkomst de uitbreiding van de houtkap in de Amazone zou versnellen, wat in strijd zou zijn met de verplichtingen van de partijen op het gebied van klimaatverandering.

Die zorgen zijn nog zichtbaarder geworden in de zomer van 2019 na berichtgeving in de media over de grootschalige vernietiging door branden in het Braziliaanse Amazonegebied. De crisis rond die Amazonebranden zette de politieke steun voor het verdrag op de helling. Verschillende Europese landen, waaronder Frankrijk, dreigden er eerder al mee het verdrag niet goed te keuren zolang president Jair Bolsonaro niet harder optreedt tegen de branden in het Amazonegebied en maatregelen neemt voor de bescherming ervan. Zo zei de Franse president Emmanuel Macron al dat actieve steun voor het klimaatakkoord van Parijs, met name door Brazilië, voor hem een voorwaarde is om het akkoord goed te keuren. Ook verschillende nationale parlementen, waaronder dat van Nederland, Ierland en Oostenrijk, tekenden actief verzet aan tegen de ratificatie van het verdrag. Het Europees Parlement wijdde in september 2019 en juni 2020 twee plenaire debatten rond ontbossing in de Amazone, waarin het handelsverdrag tussen de EU en de Mercosur-landen een centrale rol speelde.

De tweede jaarhelft van 2020, onder het Duitse voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie, wordt mogelijk beslissend voor het handelsverdrag. Nu de onderhandelaren de tekst hebben afgerond, is het verdrag aanbeland in de fase van 'juridische screening en scrubbing' en van publicatie van de teksten. Daarna begint het lange proces van ratificatie. Het Europees Parlement, de parlementen van de EU-lidstaten en in het geval van België ook de regionale parlementen, waaronder het Vlaams Parlement, spelen daarin een belangrijke rol. De indieners van dit voorstel van resolutie willen dan ook gebruikmaken van die periode om een eventuele

goedkeuring van het verdrag afhankelijk te maken van extra voorwaarden die essentieel zijn in de strijd tegen ontbossing, de bescherming van duurzame landbouw en lokale voedselketens, en de bescherming en promotie van sociale rechten en mensenrechten.

In zijn antwoord op parlementaire vragen over dit thema verklaarde de minister-president dat de Vlaamse Regering nog geen standpunt heeft ingenomen over het voorgenomen associatieakkoord tussen de Europese Unie en de Mercosur-landen. De regering wacht af om de balans op te maken tot alle daartoe noodzakelijke informatie en analyses beschikbaar zijn.

De indieners zijn ervan overtuigd dat de mondialisering alleen beheersbaar blijft door het opleggen van ambitieuze regels die de burgers, de werknemers en de planeet beschermen en die het resultaat zijn van een democratisch debat. Bij het beoordelen van handelsakkoorden moet de verdediging van de werknemers, de consumenten, het klimaat en het leefmilieu op gelijke voet staan met de economische belangen van enkele betrokken sectoren. Het verdrag tussen de EU en de Mercosur-landen biedt een unieke kans, niet alleen om de regenwouden beter te beschermen, maar ook om een nieuw model van handelsakkoorden naar voren te schuiven waarbij duurzaamheid en sociale vooruitgang vooropstaan.

Bruno TOBBACK
Ludwig VANDENHOVE
Annick LAMBRECHT

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- overwegende dat:
 - 1° het sustainability impact assessment van de Europese Commissie pas een jaar na de ondertekening van het verdrag gepubliceerd werd, waardoor het voor de onderhandelars onmogelijk is om met alle duurzaamheidsrisico's rekening te houden;
 - 2° het sustainability impact assessment het uiteindelijke resultaat van de onderhandelingen niet in aanmerking neemt, waardoor het relevantie mist;
 - 3° de COVID-19-pandemie alle landen sociaal-economisch hard getroffen heeft, waardoor het voor sommige overheden zeer moeilijk wordt om compenserende sociale maatregelen te treffen voor werknemers die een negatieve impact van het verdrag zullen ondervinden, zowel in de Mercosur-landen als in de EU;
 - 4° de effecten van de COVID-19-crisis op de sociaal-economische impact van het vrijhandelsverdrag tussen de EU en Mercosur niet in kaart zijn gebracht;
 - 5° de Mercosur-douane-unie onder hevige interne politieke spanning staat en het EU-Mercosur-associatieakkoord kan bijdragen tot de consolidering en integratie van die douane-unie;
 - 6° er zonder handelsakkoord al jaarlijks een aanzienlijk handelsvolume tussen de EU en Mercosur verhandeld wordt, waarbij landbouwproducten al een derde van de totale export naar de EU omvatten;
 - 7° het handelsakkoord volgens het sustainability impact assessment een significant effect zal hebben op de suiker- en rundvleessector in de EU;
 - 8° Brazilië zich er onder het Akkoord van Parijs toe heeft verbonden om 120.000 km² regenwoud te herstellen;
 - 9° de Braziliaanse regering de beschermingsmechanismen voor het Amazone-woud de voorbije jaren heeft ontmanteld, zowel op wetgevend als op institutioneel gebied. Naast de talrijke andere problemen zijn daarbij in het bijzonder het schrappen van financiering en de talrijke ontslagen bij het Braziliaans Instituut voor Milieu en Hernieuwbare Natuurlijke Hulpbronnen (IBAMA) en het Braziliaanse ruimteagentschap INPE, redenen tot grote bezorgdheid;
 - 10° de Braziliaanse minister van Milieu Ricardo Salles zich op 22 maart 2020 in een video liet ontvallen dat de COVID-19-crisis een goede gelegenheid bood om structurele hervormingen – lees versoepelingen – door te voeren op het gebied van milieubescherming en landbouw;
 - 11° de bosbranden elke maand van 2020 groter waren dan de bosbranden tijdens diezelfde maand in 2019;
 - 12° het Vlaams Parlement zich op 14 oktober 2020 door het aannemen van resolutie 373 over de strijd tegen de ontbossing van het Amazonewoud zeer duidelijk tegen die nefaste ontwikkeling heeft uitgesproken;
 - 13° de inheemse bevolking in Brazilië zich in een preciaire situatie bevindt en getroffen wordt door systematische discriminatie, landroof en geweldadige intimidatie;
 - 14° het Amazonewoud momenteel een belangrijke 'koolstofput' is en wetenschappelijke studies wijzen op het reële risico dat het Amazonewoud in het komende decennium een netto-CO₂-uitstoter (carbon emitter) dreigt te worden;
 - 15° verschillende pesticiden die in de Mercosur-landen geautoriseerd zijn, in de EU verboden zijn;

- 16° de juridische draagwijdte van het voorzorgsprincipe in het verdrag onduidelijk is en de EU in het verleden verschillende zaken rond het voorzorgsprincipe voor het orgaan voor geschillenbeslechting (Dispute Settlement Body) van de WTO heeft verloren;
 - 17° de FOD Economie en AWEX een impactstudie aan het opstellen zijn;
 - 18° de bepalingen van het hoofdstuk over duurzaamheid in het handelsakkoord niet effectief afdwingbaar zijn;
 - 19° de Braziliaanse regering sinds de ondertekening van het verdrag verschillende maatregelen heeft genomen die strijdig zijn met de duurzaamheidsbepalingen van het verdrag;
 - 20° de Internationale Arbeidsorganisatie Brazilië de afgelopen twee jaar op de lijst van landen heeft geplaatst met de ernstigste schendingen van de internationale arbeidsnormen ter wereld;
 - 21° de Europese Commissie momenteel haar handelsbeleid opnieuw aan het evalueren is naar aanleiding van de COVID-19-pandemie;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
- 1° in de huidige omstandigheden geen goedkeuring te verlenen aan de ondertekening van het handelsdeel van de associatieovereenkomst tussen de EU en Mercosur;
 - 2° in overleg met de andere deelregeringen en met de Federale Regering haar eventuele goedkeuring afhankelijk te maken van de vervulling van de volgende voorwaarden:
 - a) wat de houding van de verdragspartners betreft:
 - i. het nemen van effectieve maatregelen waarmee de verdragspartners de verplichtingen die zijn opgelegd door het Akkoord van Parijs, zullen nakomen. In dat verband moet een goedkeuring afhankelijk gemaakt worden van de rapporteringsverplichting (artikel 13, van het Akkoord van Parijs) van de in 2020 verwachte 'nationaal bepaalde bijdragen' (Nationally Determined Contributions of NDC's) met de verplichting om daarin steeds het hoogst mogelijke ambitieniveau weer te geven (artikel 4 van het Akkoord van Parijs);
 - ii. het nemen van maatregelen om ontbossing tegen te gaan en om het Amazonegebied en andere tropische wouden ook in de toekomst te beschermen en uit te breiden, wat slagkrachtige instellingen en staatsagentschappen vereist;
 - iii. eerbiediging van de fundamentele normen van de Internationale Arbeidsorganisatie en van de vakbondsrechten;
 - b) wat de inhoud van het ontwerpakkoord en de bijbehorende flankerende maatregelen betreft:
 - i. de inclusie van een geschillenbeslechtingmechanisme dat belast is met de beoordeling en implementatie van de verbintenissen in het hoofdstuk over handel en duurzame ontwikkeling, met inbegrip van de mogelijkheid om straffen op te leggen in geval van niet-naleving en om in laatste instantie handelspreferenties in te trekken;
 - ii. een verduidelijking dat, in geval van conflicterende verbintenissen in het verdrag, de geratificeerde internationale verbintenissen rond milieu, klimaat, arbeidsrechten en mensenrechten voorrang krijgen;
 - iii. de samenstelling van een roadmap voor de bescherming van de Amazone en de versterking van de milieuagentschappen in Brazilië waarover de Europese Commissie, met medewerking van het Europees Parlement, met de verdragspartner onderhandelt en waarbij de Commissie er zich uitdrukkelijk toe verbindt om toe te zien op de uitvoering van de verbintenissen die in dat kader worden gemaakt;

- iv. een versterkte invulling en hantering van het voorzorgsprincipe ter bescherming van de gezondheid van mensen, dieren en planten en van het milieu, bijvoorbeeld aan de hand van interpretatieve 'side letters' tussen de verdragspartijen;
- v. de verdere concretisering van de ambities in de mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement 'Bescherming en herstel van bossen wereldwijd: de actie van de EU opvoeren' van 2019. Daarbij behoort het sluiten van een zogenaamd FLEGT Voluntary Partnership Agreement tussen de Europese Unie en de verdragspartners van het handelsakkoord tussen de EU en Mercosur, met als doel de strijd tegen illegale ontbossing op te voeren;
- vi. het voorstellen van Europese regelgeving over de zorgvuldigheidsverplichting van het bedrijfsleven (corporate due diligence) voor de invoer van goederen en producten met een bos- of ecosysteemrisico op de interne markt van de EU, met inbegrip van een verificatiesysteem voor de naleving van criteria zoals respect voor de ecosystemen, de arbeidsvoorwaarden en de rechten van inheemse volkeren;
- vii. het instellen van een systeem met de Mercosur-autoriteiten die bedrijven in staat stelt om due diligence toe te passen op de voedselketen, waarbij eerdere privaat-publieke samenwerkingen in Brazilië, zoals het sojamosatorium en het rundvleesmatorium, als inspiratie kunnen dienen;
- viii. de invoering van een formeel klachtenmechanisme dat burgers, maatschappelijke organisaties, vakbonden en lidstaten in staat stelt om bij de Europese Commissie een gemotiveerde klacht in te dienen over de niet-naleving van de bepalingen over de mensenrechten, de sociale bepalingen en de milieubepalingen in het kader van vrijhandelsovereenkomsten;
- ix. een versterkte invulling van de taken van de Chief Trade Enforcement Officer van de Europese Commissie, met maximale aandacht voor de naleving van de engagementen in het hoofdstuk over handel en duurzame ontwikkeling;
- x. het invoeren van een monitoringmechanisme om de ontwikkelingen in de ontginning van land door export te verifiëren, met name in gevoelige sectoren zoals de suiker- en rundvleessector;
- xi. een verduidelijking van de Commissie over de compensaties die worden gepland onder het European Globalisation Adjustment Fund (EGF) voor landbouwbedrijven en medewerkers die worden geraakt door het handelsverdrag;
- xii. een interpretatieve verklaring ter bevestiging en verduidelijking van de reikwijdte van het voorzorgsbeginsel in respectievelijk het SPS-hoofdstuk (Sanitary and Phytosanitary) en het TSD-hoofdstuk (Trade and Sustainable Development);
- xiii. de ontwikkeling van versterkte arbeidsinspectieprogramma's om dwang- en kinderarbeid tegen te gaan;
- xiv. de garantie dat de Domestic Advisory Groups op de eerste dag van de tenuitvoerlegging van de overeenkomst operationeel zullen zijn, waardoor het maatschappelijk middenveld in de partnerlanden wordt versterkt;
- xv. de garantie dat het werk van de Domestic Advisory Groups wordt ondersteund met adequate middelen, inclusief technische ondersteuning, en dat de intergouvernementele commissies ertoe verbonden worden om concreet gevolg te geven aan de aanbevelingen die de Domestic Advisory Groups maken;

- 3° Het Mercosur-associatieakkoord als één en ondeelbaar te beschouwen en zich in de Raad te verzetten tegen de opsplitsing van het akkoord;
- 4° het Vlaams Parlement in de toekomst vroeger te betrekken bij de onderhandeling en goedkeuring van internationale verdragen;
- 5° het Vlaams Parlement nauw te betrekken bij de verdere voortgang van het traject van de verdragstekst en de eventuele stappen die de Vlaamse Regering daarvoor zet.

Bruno TOBBACK
Ludwig VANDENHOVE
Annick LAMBRECHT